

Použití ekvivalenční metody ve skupině obsahující přímé i nepřímé propojení účetních jednotek[#]

Marie Zelenková*

Úvod

Sestavení jedné souhrnné (konsolidované) účetní závěrky za ekonomicky propojený celek se stalo běžnou povinností investorů. Stále větší roli v této souvislosti začíná hrát ekvivalenční metoda, která se podle pravidel uvedených v české legislativě používá pro zobrazení podstatného vlivu. Podle IFRS¹ se ekvivalenční metoda používá nejen pro zobrazení podstatného vlivu, ale dále také pro zobrazení společného rozhodujícího vlivu.

Za podstatný vliv se podle IAS 28 považuje moc účastnit se rozhodování o finančních a provozních politikách jednotky, do níž bylo investováno, ale nejde o ovládání nebo spoluovládání. Neboli moc účastnit se rozhodování o veškerých relevantních strategických i běžných záležitostech jednotky, do níž bylo investováno. Kvantitativně lze podstatný vliv vymezit tak, že investor drží přímo nebo prostřednictvím své dceřiné jednotky (tj. nepřímo) 20 % až 50 % hlasovacích práv, přičemž v některých případech lze i menší než 20% podíl na hlasovacích právech považovat za podstatný vliv (více o podstatném vlivu viz Zelenka – Zelenková, 2011a, s. 40).

Za společný rozhodující vliv se považuje, když investor spolu s jedním nebo více jinými investory nezahrnutými do stejného konsolidačního celku ovládají jinou účetní jednotku. Kvantitativní vymezení společného rozhodujícího vlivu je takové, že celkový součet hlasovacích práv, jenž drží všichni investoři, kteří uzavřeli dohodu o společném ovládání, je větší než 50 %. Všechny ostatní, tj. kvalitativní rysy spoluovládání jsou podobné, jaké vykazuje rozhodující vliv (více o společném rozhodujícím vlivu viz Zelenka, 2011b, s. 31).

V České republice je (na rozdíl od IFRS) ekvivalenční metoda, považována za metodu konsolidační. IFRS ekvivalenční metodu nepovažují za konsolidační z toho důvodu, že při ní nedochází k agregaci jednotlivých aktiv a závazků investora s účetní jednotkou, ve které má významný vliv, jako tomu je u metod konsolidačních. Při použití metody ekvivalenční dochází pouze ke změnám v ocenění majetkové účasti v závislosti na tom, jak se mění vlastní kapitál (resp. čistá aktiva) přidružené nebo podle pravidel IFRS i spoluovládané účetní jednotky (více o ekvivalenční metodě viz Zelenka – Zelenková, 2011b, s. 36). Článek se dále v textu specializuje na použití ekvivalenční metody u specificky, tj. pomocí trojúhelníkové vazby ekonomicky propojených účetních jednotek.

Ekvivalenční metoda v trojúhelníkové vazbě

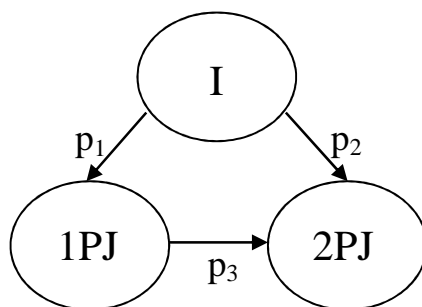
Nejjednodušší trojúhelníková vazba je takové ekonomické propojení účetních jednotek, kde investor drží přímo (např. pomocí nakoupených akcií) podíl na dvou přidružených společnostech, přičemž zároveň také jedna z těchto dvou přidružených jednotek drží vlastnický podíl na druhé přidružené jednotce (z pohledu investora). Schematicky lze toto propojení znázornit následovně:

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

* Ing. Marie Zelenková, Ph.D. – odborná asistentka; Katedra finančního účetnictví a auditingu, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <zelenm@vse.cz>.

¹ International financial reporting standards (Mezinárodní standardy účetního výkaznictví).

Obr. 1: Trojúhelníková vazba

- kde I = Investor,
 $1PJ$ = první přidružená jednotka,
 $2PJ$ = druhá přidružená jednotka,
 p_1 = vlastnický podíl investora I na první přidružené jednotce,
 p_2 = vlastnický podíl investora I na druhé přidružené jednotce,
 p_3 = vlastnický podíl první přidružené jednotky na druhé přidružené jednotce.

V tomto ekonomickém propojení přidružených jednotek může být výpočet rozdílu mezi pořizovacími náklady majetkové účasti a podílu na čistých aktivech druhé přidružené jednotky oceněných k datu akvizice ve fair value velmi problematický. Výpočet rozdílu lze popsat pomocí následujícího vzorce:

$$R_{I \rightarrow 2PJ} = MU_{I \rightarrow 2PJ} - p_{I \rightarrow 2PJ} \cdot \check{C}A_{2PJ \text{ ve } FV}, \quad (1)$$

- kde $R_{I \rightarrow 2PJ}$ = rozdíl mezi pořizovacími náklady majetkové účasti, kterou drží investor I na druhé přidružené jednotce a podílem na čistých aktivech druhé přidružené jednotky (dále jen rozdílu),
 $MU_{I \rightarrow 2PJ}$ = pořizovacími náklady majetkové účasti, kterou drží investor I na druhé přidružené jednotce,
 $p_{I \rightarrow 2PJ}$ = vlastnický podíl (přímý i nepřímý, který drží investor I na druhé přidružené jednotce),
 $\check{C}A_{2PJ \text{ ve } FV}$ = vlastnický podíl investora I na první přidružené jednotce.

K datu akvizice se čistá aktiva, respektive aktiva a závazky druhé přidružené jednotky ocení ve fair value (reálnou hodnotou). IFRS na rozdíl od účetní legislativy platné v České republice dále požadují, aby byla identifikována všechna nehmotná aktiva, která lze oddělit od prvotně generovaného goodwillu (viz Zelenka, 2006) a která splňují další podmínky, aby mohla být identifikována jako samostatné aktivum (např. jsou schopna přinášet užitek samostatně atd.), tato aktiva požaduje ocenit ve fair value a zahrnout do výše uvedeného výpočtu mezi čistá aktiva.

Vlastnický podíl investora na druhé přidružené jednotce v sobě zahrnuje jak přímý podíl investora na druhé přidružené jednotce, tak i nepřímý podíl, který drží investor v druhé přidružené jednotce. Nepřímý podíl na druhé přidružené jednotce vznikl v důsledku toho, že investor drží podíl na první přidružené jednotce, která má podíl na druhé přidružené jednotce.

$$p_{I \rightarrow 1PJ \rightarrow 2PJ} = p_1 \cdot p_3, \quad (2)$$

- kde $p_{I \rightarrow 1PJ \rightarrow 2PJ}$ = vlastnický podíl investora I na druhé přidružené jednotce prostřednictvím držby vlastnického podílu v první přidružené jednotce (tzv. nepřímá lineární vazba).

Celkový podíl investora na druhé přidružené jednotce lze (při této trojúhelníkové vazbě) vyjádřit výpočtem:

$$P_{I \rightarrow 2PJ} = P_2 + P_1 \cdot P_3, \quad (3)$$

kde $P_{I \rightarrow 2PJ}$ = vlastnický podíl investora I na druhé přidružené jednotce (tj. podíl celkový zahrnující přímé i nepřímé držení majetkové účastní ve druhé přidružené jednotce).

Různé výsledky při výpočtu rozdílu (vzorec (1)) způsobuje zejména ocenění majetkové účasti. Na tomto místě je vhodné připomenout, že nákupem majetkové účasti v první přidružené jednotce investor pořídil (nepřímo) i podíl na druhé přidružené jednotce. V pořizovacích nákladech majetkové účasti v 1PJ budou zahrnuty i pořizovací náklady majetkové účasti v 2PJ držené první přidruženou jednotkou. Teoreticky lze odvodit několik variantních postupů pro stanovení ocenění majetkové účasti pro výpočet rozdílu.

Nejjednodušší způsob výpočtu rozdílu nereflexuje to, že v pořizovacích nákladech majetkové účasti v 1PJ investor získal i částečný vlastnický podíl v 2PJ. Při výpočtu rozdílu se na základě tohoto postupu do ocenění majetkové účasti v 2PJ vůbec nevezme v úvahu nepřímá držba podílu (přes 1PJ). Rozdíl bude vycházet pouze z ocenění přímého nákupu majetkové účasti ve 2PJ v pořizovacích nákladech. Je zjevné, že v důsledku takového postupu pak rozdíl mezi pořizovací cenou majetkové účasti, kterou drží investor v 1PJ, a podílem investora na čistých aktivech první přidružené jednotky v sobě bude zahrnovat i část rozdílu, který by měl být přiřazen k rozdílu vázícímu se k 2PJ.

Dalším možným postupem by mohl být výpočet rozdílu souhrnným způsobem. Rozdíl by zahrnoval jak rozdíl vázící se k investici v 1PJ držené přímo, tak i úměrnou část rozdílu v 2PJ, vyplývající z nepřímé investorovy držby. Značným negativem tohoto postupu se jeví nerozklíčování příslušné části rozdílu připadající na majetkovou účast v 1PJ a na majetkovou účast v 2PJ.

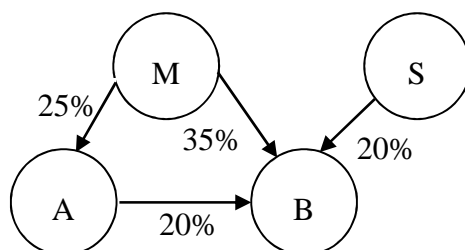
Třetí způsob je založen na principu, že se celková pořizovací cena majetkové účasti, kterou drží investor v 1PJ, rozdělí na dvě části. První z těchto částí bude vycházet z určení pořizovacích nákladů příslušejících podílu investora v důsledku nepřímé lineární vazby na 2PJ. Druhou částí bude zbývající část z celkové pořizovací ceny (tj. rozdíl mezi celkovými pořizovacími náklady majetkové účasti, kterou drží investor v 1PJ přímo, a úměrné části pořizovacích nákladů odpovídající vlastnickému podílu investora pomocí nepřímé vazby na jednotce 2PJ). Výpočet je uveden dále v textu, v ilustrativním příkladu.

Předchozí výpočet může být velmi problematický, pokud by první přidružená jednotka vykazovala záporný vlastní kapitál. Tato situace může nastat například v důsledku toho, že investor si pořídil přímou investici na 1PJ vykazující záporný vlastní kapitál proto, že jeho cílem bylo poříditi si další podíl na 2PJ, a z toho důvodu byl ochoten za investici v 1PJ požadovanou (kladnou) cenu zaplatit. Za těchto okolností není smysluplné rozdělení pořizovacích nákladů na majetkovou účast v 1PJ, na úměrnou část pořizovacích nákladů vázících se pouze k nepřímé držbě 2PJ, neboť rozdíl celkové pořizovací ceny majetkové účasti a této úměrné části by byl záporný. IFRS neuvažují situaci, kdy by bylo možné (a zároveň by to dávalo smysl) vykázat záporné aktivum. Tedy by asi nebylo logické při výpočtu rozdílu uvažovat záporné pořizovací náklady. Zde je vhodný jiný postup, tj. stanovit pořizovací náklady na přímou držbu majetkové účasti v 1PJ jako nulové a celkovou (zaplacenou) pořizovací cenu přiřadit nepřímé držbě investora v 2PJ. Toto řešení je blíže rozvedeno v následujícím Ilustrativním příkladu.

Ilustrativní příklad

Investor M ve stejný den nakoupil 25% podíl na společnosti A za 20 p. j. (peněžních jednotek) a 35% podíl na společnosti B za 1000 p. j. Společnost A k datu akvizice, kterým je den, kdy investor M pořídil akcie společnosti A, již držela 20% podíl na společnosti B, který nakoupila v minulosti za 600 p. j. Zároveň investor M ke dni pořízení akcií emitovaných společností B uzavřel dohodu o společném ovládnání s investorem S, který drží 20% podíl na společnosti B. Na základě této dohody budou oba investoři (M a S) uplatňovat ve společnosti B společný rozhodující vliv. Necht' pro zjednodušení příkladu ke všem výše uvedeným datům účetní hodnota aktiv a závazků vykazovaných v individuálních účetních závěrkách jednotlivých společností odpovídá fair value (tj. reálným hodnotám) těchto aktiv a závazků a neexistují žádná nehmotná aktiva, která by mohla být nově identifikována. Dále necht' pro zjednodušení příkladu neexistují další okolnosti, které by znamenaly rozdíl mezi podílem na hlasovacích právech a podílem vlastnickým. Na níže uvedeném obrázku je pro větší názornost zachyceno toto ekonomické propojení jednotek schematicky.

Obr. 2: Schematické zobrazení ekonomického propojení účetních jednotek ve skupině M

Úkol: Sestavit „konsolidovanou“² rozvahu k datu akvizice za skupinu M jak podle české legislativy, tak i podle IFRS, jestliže všechny účetní jednotky sestavily k datu akvizice následující (individuální) rozvahy:

Tab. 1: Individuální rozvahy ekonomicky propojených jednotek k datu akvizice

Rozvaha investora M				Rozvaha investora I			
Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.		Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.	
Dlouhodobá aktiva	11520	Vlastní kapitál	7000	Dlouhodobá aktiva	5400	Vlastní kapitál	4000
MU _A	20	Základní kapitál	5000	MU _B	500	Základní kapitál	2000
MU _B	1000	Ostatní složky VK	1700	Ostatní DA	4900	Ostatní složky VK	2500
Ostatní DA	10500	Výsledek hospodaření	300			Výsledek hospodaření	-500
Krátkodobá aktiva	5500	Cizí kapitál	10020	Krátkodobá aktiva	4600	Cizí kapitál	6000
Σ Aktiv	17020	Σ Pasiv	17020	Σ Aktiv	10000	Σ Pasiv	10000

² Za konsolidovanou rozvahu bude rozvaha sestavená za skupinu M podle IFRS považována pouze tehdy, bude-li pro její sestavení použita konsolidační metoda. Za konsolidační metody byly IFRS považovány plná a poměrná metoda. Novelizací IFRS (konkrétně účinností IFRS 11 – Společná uspořádání) již není použití poměrné metody možné. Je-li rozvaha za skupinu sestavena pouze pomocí ekvivalenční metody, není IFRS považována za rozvahu konsolidovanou.

Rozvaha účetní jednotky A				Rozvaha účetní jednotky B			
Aktiva p. j.		Pasiva v p. j.		Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.	
Dlouhodobá aktiva	1700	Vlastní kapitál	-2000	Dlouhodobá aktiva	4600	Vlastní kapitál	2600
MU _B	600	Základní kapitál	200	Investice do nemovitostí	600	Základní kapitál	1500
Ostatní DA	1100	Ostatní složky VK	-1800	Ostatní DA	4000	Ostatní složky VK	700
		Výsledek hospodaření	-400			Výsledek hospodaření	400
Krátkodobá aktiva	300	Cizí kapitál	4000	Krátkodobá aktiva	10000	Cizí kapitál	12000
Σ Aktiv	2000	Σ Pasiv	2000	Σ Aktiv	14600	Σ Pasiv	14600

kde MU_A = pořizovací náklady majetkové účasti v účetní jednotce A,
 MU_B = pořizovací náklady majetkové účasti v účetní jednotce B,
 DA = dlouhodobá aktiva,
 VK = vlastní kapitál.

Ze schématu (uvedeného na předchozí straně) je patrné, že investor M pro zahrnutí majetkové účasti v účetní jednotce A použije ekvivalenční metodu, a to jak podle legislativních pravidel platných v České republice, tak i v případě, že by sestavoval účetní závěrku za skupinu podle IFRS. Vykázání účetní jednotky B v závěrce sestavované za skupinu M se bude lišit podle úpravy, která se použije. Česká legislativa pro vyjádření společného rozhodujícího vlivu stále používá poměrnou metodu. IFRS pro účetní závěrky, jejichž počátek je 1. 1. 2013 a později, zrušily použití poměrné metody. Podle IFRS by byla v závěrce sestavené za skupinu M majetková účast v jednotce B oceněna také ekvivalenční metodou³, jako je tomu u ocenění majetkové účasti v jednotce A.

Pro řešení příkladu je nezbytné stanovit výši vlastnického podílu investora na obou společnostech. Ve společnosti A má investor M pouze přímý podíl ve výši 25 % (tj. $p_{M \rightarrow A} = 0,25$). Ve společnosti B má investor M podíl jak přímý ve výši 35 %, tak nepřímý prostřednictvím společnosti A. Výsledný vlastnický podíl investora M ve společnosti B bude vycházet ze součtu obou podílů, tj. podle (3):

$$p_{M \rightarrow B} = p_2 + p_1 \cdot p_3 \quad (3a)$$

$$p_{M \rightarrow B} = 0,35 + 0,25 \cdot 0,20 = 0,4$$

Další postup již bude odlišný podle toho, jaká úprava se pro sestavení rozvahy za skupinu M použije. Ani IFRS, stejně jako česká legislativa, nedávají jednoznačný návod, jak při řešení trojúhelníkového propojení ekonomických jednotek rozdíl spočítat. Pro řešení tohoto příkladu budou postupně použity všechny v předchozím textu popsány varianty možných výpočtů, které budou na závěr uspořádány tak, aby byly jednoznačně patrné rozdíly mezi nimi.

³ Předchozí úprava IAS 31 – Účasti na společných podnikáních dovolovala, aby si účetní jednotky vybraly, zda použijí metodu ekvivalenční nebo poměrnou. Po zrušení možnosti použití poměrné metody (viz IFRS 11 – Společná uspořádání) lze použít jen metodu ekvivalenční.

Varianta I: Výpočet rozdílu nezohledňuje, že v pořizovacích nákladech na majetkovou účast ve společnosti A investor zaplatil i úměrnou část pořizovacích nákladů majetkové účasti ve společnosti B, jehož částečného vlastnictví prostřednictvím nákupu majetkové účasti ve společnosti A nabyl.

$$R_{M \rightarrow A} = MU_{M \rightarrow A} - p_1 \cdot \check{C}A_A \quad (1a)$$

$$R_{M \rightarrow A} = 20 - 0,25 \cdot (-2000) = +520$$

$$R_{M \rightarrow B} = MU_{M \rightarrow B} - p_{M \rightarrow B} \cdot \check{C}A_B \quad (1b)$$

$$R_{M \rightarrow B} = 1000 - 0,4 \cdot 2600 = -40$$

Podle toho, zda vyjde záporná nebo kladná výše rozdílu, se podle IFRS použije buď rozvinutá, nebo nerozvinutá metoda ekvivalence. Pro majetkovou účast ve společnosti A vyšel kladný rozdíl, proto v tomto případě bude použita nerozvinutá metoda, což znamená, že majetková účast ve společnosti A bude vykázána ve stejné výši, v jaké je vykázána v rozvaze investora M. Pro majetkovou účast ve společnosti B, kde vychází záporný rozdíl, bude použita rozvinutá metoda ekvivalence, což znamená, že ocenění majetkové účasti bude změněno tak, aby jeho výše odpovídala vlastnickému podílu investora M na čistých aktivech společnosti B, tj.:

$$MUE_B = p_{M \rightarrow B} \cdot \check{C}A_B \quad (4)$$

$$MUE_B = 0,4 \cdot 2600 = 1040$$

kde MUE_B = ocenění majetkové účasti ve společnosti B ekvivalenční metodou

Zvýšení ocenění majetkové účasti ve společnosti B z původní pořizovací ceny ve výši 1000 p. j. na 1040 p. j., zvýší vlastní kapitál skupiny o 40 p. j. Rozdíl je označován jako tzv. výnos ze šťastné (výhodné) koupě a zvyšuje výsledek hospodaření investora k datu akvizice.

Podle českých legislativních pravidel se ekvivalenční metoda použije pouze pro ocenění majetkové účasti ve společnosti A. Společnost B bude do konsolidované rozvahy za skupinu M zahrnuta ekvivalenční metodou (postup při poměrné metodě – viz Alfredson, 2007; Taylor, 1996; Zelenka – Zelenková, 2011b). Legislativní normy v České republice u ekvivalenční metody vyžadují, aby vždy byla majetková účast oceněna ve výši vlastnického podílu na čistých aktivech (přeceněných na fair value) a rozdíl vyčíslen jako samostatné aktivum, bez ohledu na to, zda vyšel kladně nebo záporně. Pravidla pro vykázání (kladného nebo záporného) rozdílu v aktivech platí i pro poměrnou metodu. Ačkoliv bude majetková účast ve společnosti B nahrazena vlastnickým podílem investora na čistých aktivech společnosti B, bude konsolidační rozdíl vykázán v aktivech jako samostatná položka. Ostatní postup je shodný s klasickým postupem pro poměrnou metodu.

Výsledná rozvaha za skupinu M (nalevo podle IFRS, napravo podle české legislativy) má následující podobu.

Rozvahy za skupinu M k datu akvizice – varianta I. Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle IFRS			
Aktiva v p.j.		Pasiva v p. j.	
Dlouhodobá aktiva	11560	Vlastní kapitál	7040
MUE _A	20	Základní kapitál	5000
MUE _B	1040	Ostatní složky VK	1700
Ostatní DA	10500	VH vč. šťastné koupě	340
Krátkodobá aktiva	5500	Cizí kapitál	10020
Σ Aktiv	17060	Σ Pasiv	17060

Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle české legislativy			
Aktiva v p. j.		Pasiva v p.j.	
Dlouhodobá aktiva		Vlastní kapitál	7000
MUE _A	-500	Základní kapitál	5000
Konsolidační rozdíl kladný	520	Ostatní složky VK	1700
Konsolidační rozdíl záporný	-40	Výsledek hospodaření	300
Ostatní DA (vč. inv. do n.)	12340	Cizí kapitál	14820
Krátkodobá aktiva	9500		
Σ Aktiv	21820	Σ Pasiv	21820

kde VH = výsledek hospodaření.

Varianta II: Výpočet rozdílu související s nepřímým podílem investora (tj. prostřednictvím společnosti A) bude souhrnně odrážet i získání částečného vlastnického podílu na společnosti B v důsledku nákupu majetkové účasti ve společnosti A, tj.:

$$R_{M \rightarrow A+B} = MU_{M \rightarrow A} - [(p_1 \cdot \check{C}A_A) + (p_1 \cdot p_3 \cdot \check{C}A_B)] \quad (5)$$

$$R_{M \rightarrow A+B} = 20 - [(0,25 \cdot (-2000)) + (0,25 \cdot 0,2 \cdot 2600)]$$

$$R_{M \rightarrow A+B} = 20 + 500 - 130 = +390$$

Výsledný kladný rozdíl ve výši 390 p. j. se váže jak k 25% podílu na účetní jednotce A, tak zároveň k nepřímému pořízení 5% vlastnického podílu na jednotce B. Při kladném rozdílu IFRS ponechávají jako výchozí ocenění ekvivalenční metodou výši pořizovacích nákladů. Jediné zkrácení, ke kterému při použití tohoto postupu dojde, bude nepřiznání části těchto pořizovacích nákladů do ocenění MUE_B. Pro určení výchozího ocenění majetkové účasti ve společnosti B ekvivalenční metodou bude rozhodující rozdíl, který vychází pouze z přímé účasti investora ve společnosti B, tj.:

$$R_{M \rightarrow B} = MU_{M \rightarrow B} - p_2 \cdot \check{C}A_B \quad (1c)$$

$$R_{M \rightarrow B} = 1000 - 0,35 \cdot 2600 = +90$$

I v tomto případě je výsledkem kladný rozdíl, a proto podle IFRS bude výchozím oceněním majetkové účasti ve společnosti B metodou ekvivalenční hodnota pořizovacích nákladů.

Při použití požadavků české legislativy pro sestavení konsolidované rozvahy za skupinu M bude ekvivalenční metodou oceněna pouze majetková účast ve společnosti A. Výchozím oceněním investice bude investorův podíl na čistých aktivech, a to bez ohledu na to, že tento podíl díky záporné výši vlastního kapitálu bude také záporný. Zároveň vedle tohoto záporného aktiva bude vykázán kladný konsolidační rozdíl. Obě části konsolidačního rozdílu vychází kladně, proto celkový kladný konsolidační rozdíl vykazovaný v rozvaze za skupinu M, je součtem těchto dvou položek (390 + 90) a celkově činí 480 p. j. V ČR není možné použití nerozvinuté ekvivalenční metody. Majetková účast ve společnosti B bude vyloučena a nahrazena podílem na čistých aktivech společnosti B podle postupů metody poměrné. Taktéž v tomto případě bude vykázán kladný konsolidační rozdíl.

Tab. 2: Rozvahy za skupinu M k datu akvizice – varianta II.

Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle IFRS				Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle české legislativy			
Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.		Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.	
Dlouhodobá aktiva	11520	Vlastní kapitál	7000	Dlouhodobá aktiva	12320	Vlastní kapitál	7000
MUE _A	20	Základní kapitál	5000	MUE _A	-500	Základní kapitál	5000
MUE _B	1000	Ostatní složky VK	1700	Konsolidační rozdíl kladný	480	Ostatní složky VK	1700
Ostatní DA	10500	Výsledek hospodaření	300	Ostatní DA	12340	Výsledek hospodaření	300
Krátkodobá aktiva	5500	Cizí kapitál	10020	Krátkodobá aktiva	9500	Cizí kapitál	14820
Σ Aktiv	17020	Σ Pasiv	17020	Σ Aktiv	21820	Σ Pasiv	21820

Varianta III: Výpočet rozdílu přiřazeného konkrétní majetkové účasti podle úměrného podílu na pořizovacích nákladech.

Tato varianta vychází z myšlenky, že investor M za pořizovací náklady (viz individuální rozvaha investora) 20 p. j. pořídil 20% podíl na účetní jednotce A (přímo) a v důsledku toho i 5% (tj. $0,25 \cdot 0,20$) podíl na účetní jednotce B (nepřímo), díky tomu, že jednotka A měla ve svém držení 20% podíl na jednotce B. Pořizovací náklady 20 p. j. se rozčlení na část vážící se k nepřímému podílu v jednotce B a zbytek. Určení, kolik z pořizovacích nákladů zaplatil investor za nepřímý podíl v jednotce B, vychází z úměrné části vlastnického podílu investora na čistých aktivech jednotky A a ze skutečných pořizovacích nákladů, za které jednotka A majetkovou účast v B pořídila tj.:

$$MU_{M \rightarrow A \rightarrow B} = p_1 \cdot MU_{A \rightarrow B} \quad (6)$$

$$MU_{M \rightarrow A \rightarrow B} = 0,25 \cdot 600 = 150$$

$$MU_{M \rightarrow A-B} = MU_{M \rightarrow A} - MU_{M \rightarrow A \rightarrow B} \quad (7)$$

$$MU_{M \rightarrow A-B} = 20 - 150 = -130$$

Pokud bude rozdělení pořizovacích nákladů majetkové účasti ve společnosti A, kterou investor pořídil za 20 p. j., vycházet ze skutečných pořizovacích nákladů majetkové účasti ve společnosti B, kterou pořídila účetní jednotka A, pak by pořizovací náklady na nepřímou účast ve společnosti B činily 150 p. j. a pořizovací náklady na přímou účast ve společnosti A by byly záporné, tj. -130 p. j. S ohledem na skutečnost, že účetní jednotka A má záporný vlastní kapitál, není záporný výsledek nelogický. Pokud by výpočty rozdílů vycházely z tohoto matematického rozložení (bez logického se zamýšlení nad tím, zda je nebo není vhodné do vzorců pro výpočet rozdílů dosadit zápornou výši majetkové účasti), pak by se výpočet rozdílů pro majetkovou účast ve společnosti B skládal ze dvou složek, tj. z rozdílů vycházejícího z přímého držení a z rozdílů vycházejícího z nepřímého držení společnosti B prostřednictvím společnosti A.

$$R_{M \rightarrow \sum B} = R_{M \rightarrow B} + R_{M \rightarrow A \rightarrow B} \quad (8)$$

$$R_{M \rightarrow B} = MU_{M \rightarrow B} - p_2 \cdot \check{C}A_B \quad (1d)$$

$$R_{M \rightarrow A \rightarrow B} = MU_{M \rightarrow A \rightarrow B} - p_1 \cdot p_3 \cdot \check{C}A_{|B} \quad (1e)$$

$$R_{M \rightarrow A \rightarrow B} = 150 - 0,25 \cdot 0,20 \cdot 2600 = +20$$

$$R_{M \rightarrow B} = 1000 - 0,35 \cdot 2600 = +90$$

$$R_{M \rightarrow \sum B} = 20 + 90 = +110$$

$$R_{M \rightarrow A-B} = MU_{M \rightarrow A-B} - p_{M \rightarrow A} \cdot \check{C}A_A \quad (1f)$$

$$R_{M \rightarrow A-B} = -130 - 0,25 \cdot (-2000) = +370$$

Oba rozdíly (tj. jak $R_{M \rightarrow \sum B}$, tak $R_{M \rightarrow A-B}$) vyšly kladně. I zde by se podle IFRS použila nerozvinutá ekvivalenční metoda. Velký problém ale nastává pro vyjádření MUE_A . Podle přiměřeného rozložení pořizovacích nákladů na majetkovou účast v jednotce A a v jednotce B, by výchozím oceněním MUE_A byla záporná částka -130 p. j. IFRS však nedovolují vykázat záporné aktivum. Řešení tohoto problému může být dvojí. Buď se ponechá jako výchozí ocenění MUE skutečná pořizovací cena konkrétní majetkové účasti přímo investorem (viz rozvaha za skupinu M, která je uvedena níže v rámci této III. varianty), nebo se záporná částka nahradí nulou a celá výše pořizovacích nákladů na majetkovou účast v jednotce A, bude součástí prvotního ocenění MUE_B (toto řešení je uvedeno dále jako varianta IV.).

Podle pravidel české legislativy by se měl konsolidační rozdíl vykázat samostatně, přičemž žádná legislativní norma nezakazuje vykázání záporné hodnoty MUE_A .

Ačkoliv výpočty jednotlivých rozdílů jsou odlišné od varianty II., výsledná podoba rozvahy sestavené k datu akvizice za skupinu M, a to jak podle IFRS, tak podle české legislativy bude s výslednou rozvahou podle varianty II. zcela shodná. Shodnost je dána tím, že podle IFRS se v případě kladných rozdílů použije nerozvinutá metoda, ať už je absolutní hodnota výše rozdílů jakákoliv, a podle českých předpisů se oba kladné konsolidační rozdíly

sečtou a vykází v rozvaze na zvláštním řádku. Součet obou kladných rozdílů vycházejících z postupů uvedených v této variantě činí 480 p. j. (110 + 370), stejně tak jako součet obou kladných rozdílů vycházejících z postupů uvedených ve variantě II. (90 + 390).

Tab. 3: Rozvahy za skupinu M k datu akvizice – varianta III.

Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle IFRS				Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle české legislativy			
Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.		Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.	
Dlouhodobá aktiva	11520	Vlastní kapitál	7000	Dlouhodobá aktiva	12320	Vlastní kapitál	7000
MUE _A	20	Základní kapitál	5000	MUE _A	-500	Základní kapitál	5000
MUE _B	1000	Ostatní složky VK	1700	Konsolidační rozdíl kladný	480	Ostatní složky VK	1700
Ostatní DA	10500	Výsledek hospodaření	300	Ostatní DA	12340	Výsledek hospodaření	300
Krátkodobá aktiva	5500	Cizí kapitál	10020	Krátkodobá aktiva	9500	Cizí kapitál	14820
Σ Aktiv	17020	Σ Pasiv	17020	Σ Aktiv	21820	Σ Pasiv	21820

Varianta IV: Výpočet rozdílu přiřazeného konkrétní majetkové účasti podle úměrného podílu na pořizovacích nákladech, přičemž nejnižší pořizovací náklady investice mohou být nula, tj.:

Výpočty rozdílů budou vycházet ze stejného postupu, jaký byl uveden ve variantě III., pouze namísto záporných pořizovacích nákladů na majetkovou účast v jednotce A, kterou investor M drží přímo, bude počítáno s nulovými pořizovacími náklady. Veškeré pořizovací náklady, které investor zaplatil zařízení majetkové účasti v jednotce A (20 p. j.) se tak stanou pořizovacími náklady na nepřímý podíl v jednotce B.

$$R_{M \rightarrow \sum B} = R_{M \rightarrow B} + R_{M \rightarrow A \rightarrow B} \quad (8a)$$

$$R_{M \rightarrow A \rightarrow B} = 20 - 0,25 \cdot 0,20 \cdot 2600 = -110$$

$$R_{M \rightarrow B} = 1000 - 0,35 \cdot 2600 = +90$$

$$R_{M \rightarrow \sum B} = -110 + 90 = -20$$

$$R_{M \rightarrow A-B} = MU_{M \rightarrow A-B} - p_1 \cdot \check{C}A_A \quad (1g)$$

$$R_{M \rightarrow A-B} = 0 - 0,25 \cdot (-2000) = +500$$

Z výše uvedených výpočtů vyplývá, že v případě záporného rozdílu $R_{M \rightarrow \Sigma B}$ (tj. -20 p. p. j.), se výchozím oceněním pro vyjádření MUE_B stane podíl na čistých aktivech společnosti B (1040 p. j.), tj.:

$$MUE_B = p_{M \rightarrow B} \cdot \check{C}A_B \quad (4a)$$

$$MUE_B = 0,4 \cdot 2600 = 1040$$

Výchozím oceněním pro MUE_A bude nula. V předchozím textu již bylo zmíněno, že IFRS nedovolují vykázat záporné aktivum. Z tohoto důvodu bylo pro výchozí ocenění MUE_A použito nejbližší možné ocenění.

Rozvaha, sestavená za skupinu M podle české legislativy v této variantě řešení, je uvedena níže jen pro srovnání, vycházející z požadavku, že se pro vyjádření společného rozhodujícího vlivu podle našich předpisů použije metoda poměrná.

Tab. 4: Rozvahy za skupinu M k datu akvizice – varianta IV.

Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle IFRS				Rozvaha za skupinu M k datu akvizice podle české legislativy			
Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.		Aktiva v p. j.		Pasiva v p. j.	
Dlouhodobá aktiva	11540	Vlastní kapitál	7020	Dlouhodobá aktiva	12320	Vlastní kapitál	7000
MUE_A	20	Základní kapitál	5000	MUE_A	-500	Základní kapitál	5000
MUE_B	1020	Ostatní složky VK	1700	Konsolidační rozdíl kladný	500	Ostatní složky VK	1700
Ostatní DA	10500	VH vč. šťastné koupě	320	Konsolidační rozdíl záporný	-20	Výsledek hospodaření	300
Krátkodobá aktiva	5500	Cizí kapitál	10020	Ostatní DA (vč. inv. do n.)	12340	Cizí kapitál	14820
Σ Aktiv	17040	Σ Pasiv	17040	Krátkodobá aktiva	9500		
				Σ Aktiv	21820	Σ Pasiv	21820

Závěr

Žádná legislativní norma platná v České republice ani žádný nadnárodní standard, interpretace nebo jiná například méně závazná norma, neposkytuje přesný návod, jak v případě existence trojúhelníkového ekonomického propojení jednotek při sestavení konsolidované závěrky (nebo závěrky sestavené za skupinu ekvivalenční metodou) postupovat. V jednoduchém ilustrativním příkladu byl naznačen problém s prvotním oceněním majetkové účasti ekvivalenční metodou (tj. s oceněním této účasti k datu akvizice), který byl v příspěvku vyřešen různými variantami. Vhodnost konkrétního řešení je dále závislá i na skutečnosti, zda nabývaná účetní jednotka vykazuje kladný nebo záporný vlastní kapitál. Jako nejvhodnější řešení se podle názoru autorky obecně jeví postup podle varianty III., avšak pouze za předpokladu, že se v rámci tohoto řešení nevykáže záporná výše majetkové účasti. Není logické ani nedává žádný smysl vykazovat záporné aktivum, a proto

by se pro řešení v příspěvku popsaného ilustrativního příkladu mělo postupovat podle varianty IV., i když vyčíslení rozdílů v důsledku tohoto postupu nebude zcela přesné.

Ilustrativní příklad byl zaměřen zejména na výpočty rozdílů, z nichž se vychází pro výchozí ocenění majetkové účasti ekvivalenční metodou k datu akvizice, za předpokladu, že investor nakoupil majetkové účasti ve dvou dalších účetních jednotkách, tvořících s investorem trojúhelníkové ekonomické propojení, ve stejný den. V praxi tento předpoklad obvykle splněn nebývá. I za těchto podmínek lze přiměřeně použít v předchozím textu popsané varianty řešení, avšak s tím rozdílem, že podle IFRS, se již dále neupravuje rozdíl, který byl k datu akvizice vykázán. Záleželo by tedy na tom, kterou z přidružených jednotek by investor pořídil dříve a kterou později. Podle českých předpisů se konsolidační rozdíl přepočítá ke každému nákupu majetkové účasti. Konkrétní postup pro výpočet tohoto rozdílu při nepřímém propojení účetních jednotek však (stejně jako IFRS) ani české předpisy nedávají.

Literatura:

- [1] Alfredson, K. aj. (2007): *Applying International Financial Reporting Standards*. Sydney, Wiley, 2007.
- [2] Fireš, B. – Zelenka, V. (1993): *Oceňování aktiv a dluhů v účetnictví*. Praha, Management Press, 1993.
- [3] IASCF (2005): *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS)*. Praha, Svaz účetních, 2005.
- [4] Taylor, P. A. (1996): *Consolidated financial reporting*. London, Chapman, 1996.
- [5] Zelenka, V. (2006): *Goodwill, principy vykazování v podniku*. Praha, Ekopress, 2006.
- [6] Zelenka, V. (2011a): *Vykazování investic s významným vlivem*. Finanční řízení & controlling v praxi, 2011, roč. II, č. 2, s. 29-33.
- [7] Zelenka, V. (2011b): *Konsolidační celek podle naší úpravy účetnictví*. Finanční řízení & controlling v praxi, 2011, roč. II, č. 6, s. 29-33.
- [8] Zelenka, V. – Zelenková, M. (2011a): *Konsolidační celek dle IFRS*. Finanční řízení & controlling v praxi, 2011, roč. II, č. 3, s. 36-41.
- [9] Zelenka, V. – Zelenková, M. (2011b): *Základy konsolidačních metod*. Finanční řízení & controlling v praxi, 2011, roč. II, č. 7-8, s. 33-38.
- [10] Zelenka, V. – Zelenková, M. (2011c): *Nové a novelizované IFRS týkající se konsolidace a ekvivalenční metody*. Finanční řízení & controlling v praxi, 2011, roč. II, č. 9, s. 21-27.
- [11] Zelenka, V. – Zelenková, M. (2012): *Poměrná konsolidace a ekvivalenční metoda k datu akvizice podle IFRS*. Finanční řízení & controlling v praxi, 2012, roč. III, č. 5, s. 28-37.

Použití ekvivalenční metody ve skupině obsahující přímé i nepřímé propojení účetních jednotek

Marie Zelenková

ABSTRAKT

Ačkoliv se použití ekvivalenční metody ve skupině, kde investor uplatňuje svůj podstatný vliv, stalo běžným postupem pro sestavení účetní závěrky za skupinu, existuje stále mnoho problémů, které nejsou řešeny ani v národní legislativní úpravě ani v nadnárodních normách, za které lze IFRS považovat. V příspěvku jsou na jednoduchém ilustrativním příkladu popsány různé varianty řešení trojúhelníkového propojení ekonomických jednotek ve skupině. Zásadním problémem se v této souvislosti ukazuje výpočet relativní (procentuální) výše vlastnického podílu a v důsledku toho dále také rozdílu mezi účetní hodnotou majetkové účasti (obvykle oceněnou pořizovací cenou) a vlastnickým podílem na čistých aktivech přidružené jednotky oceněných k datu akvizice v reálné hodnotě. Pro vykázání tohoto rozdílu je nezbytné vzít v úvahu nejen jeho výši, ale i konkrétní národní nebo nadnárodní (např. IFRS) úpravu. Z výše uvedeného vyplývá, že jednotlivé varianty řešení v příspěvku popsané skupiny, mohou mít významný dopad na konečnou podobu a vypovídací schopnost sestavovaných účetních výkazů.

Klíčová slova: Ekvivalenční metoda; Investor do přidružené jednotky; Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS); Podstatný vliv; Přidružená jednotka; Skupina; Účetní závěrka.

Usage of the equity method in the group containing both direct and indirect relationships between the entities

ABSTRACT

Although the usage of the equity method in the group where the investor exerts a significant influence becomes the standard procedure for the preparation of financial statements for a group, there are still many problems that are not addressed by the national legislation or in international standards as which IFRS may be considered. In the paper, a simple illustrative example describes various solutions of triangular links between the economic units in the group. The fundamental problem in this context appears to be the calculation of the relative (percentage) proportion of ownership interest and, consequently, also the difference between the value of the equity investments (generally valued at cost) and the ownership share of net assets of associates valued at the acquisition date fair value. For the recognition of this difference, it is necessary to take into account not only the amount but also the specific national or international (eg. IFRS) treatment. From the above it follows that different variants of the solution of the group described in the paper might have a significant impact on the final form and explanatory power of the prepared financial statements.

Key words: Equity method; Investor in associate; International financial reporting standards (IFRS); Significant influence; Associate; Group; Financial statements.

JEL classification: M41.